

УДК 347.77

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.1.14>

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ РЕФОРМИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЧЕРЕЗ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Дегтяр Руслана Олександрівна,

аспірантка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Статтю присвячено аналізу процесу євроінтеграції України через впровадження реформ у сфері інтелектуальної власності для виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Акцентується увага на зобов'язаннях України та сучасному стані їх впровадження. Вказано на важливість співробітництва України з ЄС у питаннях оновлення нормативно-правової бази. У статті здійснено аналіз реалізованих заходів за звітний 2021 рік, передбачених Угодою про асоціацію. Наголошено на здобутках на європейському шляху, однак він є не без ускладнень, ними є негативні внутрішні чинники, пов'язані з корупцією, якістю системи державного управління та соціально-економічними негараздами, та зовнішній чинник – повномасштабна війна через збройну агресію Російської Федерації. Розглянуто вітчизняні законодавчі новели інтелектуальної власності України в умовах євроінтеграційної політики України за зобов'язаннями. Проаналізовані напрями, за якими впроваджено реформи у 2021 р. за зобов'язаннями у сфері інтелектуальної власності, серед них: авторське право і суміжні права, інституційна спроможність у сфері інтелектуальної власності, колективне управління авторськими та суміжними правами, захист прав інтелектуальної власності. Констатовано, що впроваджені реформи в рамках Угоди про асоціацію за звітний 2021 рік є дійсно позитивними зрушеннями у приведенні у відповідність вітчизняного законодавства до права Європейського Союзу (*acquis EC*) та міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції. Однак, звісно, їх неможливо назвати повністю досконалими. Наголошено на важливості продовження реалізації запланованих реформ і уникнення ризиків втрачання вже досягнутих у сучасних умовах воєнного стану.

Ключові слова: євроінтеграція, угода про асоціацію, інтелектуальна власність, імплементація.

Dehtiar Ruslana. European integration reforms of Ukraine in the field of intellectual property through the implementation of the association agreement between Ukraine and the European Union

The article is devoted to the analysis of the process of European integration of Ukraine through the implementation of reforms in the field of intellectual property for the implementation of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States, on the other hand. The attention is focused on the commitments of Ukraine and the current state of their implementation. The importance of Ukraine's cooperation with the EU in updating the regulatory framework is emphasized. The article analyzes the implemented measures for the reporting year 2021 provided by the Association Agreement. The achievements on the European path are emphasized, but it is not without complications, they are negative internal factors related to corruption, the quality of the public administration system and socio-economic problems, and the external factor – a full-scale war due to the armed aggression of the Russian Federation. The domestic legislative innovations of intellectual property of Ukraine in the context of the European integration policy of Ukraine on obligations are considered. The directions in which reforms were implemented in 2021 under the obligations in the field of intellectual property are analyzed, including: copyright and related rights, institutional capacity in the field of intellectual property,

collective management of copyright and related rights, protection of intellectual property rights. It is stated that the reforms implemented within the framework of the Association Agreement for the reporting year 2021 are indeed positive developments in bringing domestic legislation into line with the law of the European Union (acquis EU) and Ukraine's international legal obligations in the field of European integration. However, of course, they cannot be called completely perfect. The importance of continuing the implementation of the planned reforms and avoiding the risks of losing the already achieved in the current conditions of martial law was emphasized.

Key words: *European integration, Association Agreement, intellectual property, implementation.*

На сьогодні Угода про асоціацію, з підписанням якої Україна підтвердила свої наміри в досягненні європейських стандартів, відіграє важливу роль у процесі вдосконалення чинного законодавства України про охорону інтелектуальної власності. У такому разі великого значення набуває імплементація головних положень, визначених у директивах Європейського Союзу, прийняття яких сприятиме зближенню і гармонізації національного законодавства з європейським [1, с. 115].

Загалом є можливість вказати здобутки на європейському шляху: від посиленого політичного діалогу до впровадження низки важливих європейських норм з різних галузей. Проте шлях ускладнюється негативними внутрішніми чинниками, пов'язаними з корупцією, якістю системи державного управління та соціально-економічними негараздами.

Звісно, євроінтеграційний процес не може бути «лінійним», він характеризується зміною темпів з періодами як швидких, так і повільних змін. На жаль, іноді також трапляються ризики втрати вже досягнутого. Так, Україна стикнулася нині з безпрецедентною подією – повномасштабною війною через збройну агресію Російської Федерації, яка внесла свої корективи в діяльність держави. 28 лютого 2022 Президент України подав офіційну заявку про вступ України до Європейського Союзу, з підписанням якої розпочався процес офіційного вступу до ЄС.

Аналізуючи державну діяльність за євроінтеграційним напрямом, слід зазначити таке.

По-перше, загалом проглядається сталість курсу України до ЄС. По-друге, нині досі утримуються попередні надбання і позитивні тенденції у відносинах Києва і Брюсселя. Зокрема, в питаннях оновлення нормативно-правової бази партнерства та Угоди про асоціацію;

розвиток торговельно-економічного співробітництва; забезпечення невідворотності євроінтеграційного курсу, що закріплений у Конституції України; збереження політико-дипломатичної одностайності та економічної підтримки у протистоянні російській агресії, про що зазначено в підсумках самітів Україна–ЄС [2, с. 4].

Зобов'язаннями України у сфері інтелектуальної власності в рамках Угоди про асоціацію є спрощення та оптимізація процедури створення, а також комерційного використання як інноваційних продуктів, так і продуктів творчої діяльності на території України та держав-членів ЄС. Особлива увага приділяється досягненню належного та дієвого рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Варто наголосити на значних досягненнях у досліджуваній сфері останніми роками, ними є: прийняття закону у листопаді 2019 року, який посилює захист прав інтелектуальної власності під час експорту та імпорту; прийняття декількох нормативно-правових актів влітку 2020 року щодо захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та у сфері патентного права.

Строк виконання зобов'язань, які передбачені Угодою про асоціацію, визначено Планом заходів з виконання Угоди про асоціацію на кінець 2023 року [3].

Що ж стосується євроінтеграційних реформ на сучасному етапі, які були реалізовані у 2021 році, то у Звіті про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік вказується, що станом на 20 січня 2022 р. прогрес виконання Угоди про асоціацію становить 42% зі 100% від запланованого обсягу реалізації завдань за 2021 р. [4, с. 4].

Надалі предметно розглянемо реалізовані заходи за звітний 2021 рік, що передбачені Угодою про асоціацію, та охарактеризуємо їх.

Стосовно питань авторського права і суміжних прав, зокрема в частині посилення відповідальності за порушення відповідних прав, Урядом внесено до Верховної Ради України декілька проєктів закону України. Одним з таких є проєкт «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав» (за реєстр. № 5643 від 09.06.2021 р.). Ним зокрема, пропонується посилити адміністративну та кримінальну відповідальність у сфері порушення авторського права і (або) суміжних прав та виключення адміністративної та кримінальної відповідальності за відсутність маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних [5].

Пов'язаним з ним також є внесений до Верховної Ради України проєкт Закону України «Про авторське і суміжне право» (за реєстр. № 5552-4 від 09.06.2021 р.). Ініціатори законопроекту обґрунтовували необхідність прийняття вказаного акта нагальністю суттєвого перегляду положень чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права», інших законодавчих актів щодо питань авторського права і суміжних прав з урахуванням вимог статей 161–192 частини другої «Стандарти, що стосуються прав інтелектуальної власності» Глави 9 Розділу IV «Торгівля та пов'язані з торгівлею питання» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони [6]. Цей законопроект натеper відхилений, підтвердженням чому є проєкт Постанови про відхилення проєкту Закону України про авторське право і суміжні права № 5552-4/П від 30.06.2022 р. [7].

Тобто з вищезазначеного варто вказати на недосконале виконання зобов'язання з приводу внесення змін до положень чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права», оскільки запропоновані зміни досі так і лишаються на рівні законопроекту.

Щодо інституційних спроможностей, то за 2021 звітний рік Міністерство економіки забезпечувало формування та ефективну реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а Національний орган інтелектуальної власності, функції якого з 14 жовтня 2020 року виконує Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», реалізовував певні функції щодо втілення цієї політики [4].

Стосовно колективного управління авторськими та суміжними правами у 2021 році Міністерством економіки, на яке покладено повноваження зі здійснення та забезпечення реєстрації організацій колективного управління, формування складу комісії з акредитації ОКУ та організації відкритих конкурсів з акредитації, зареєструвало 19 організацій колективного управління.

Для впровадження дієвих механізмів захисту прав інтелектуальної власності з питань цивільних заходів, процедур і засобів захисту у 2021 році, Урядом внесено до Верховної Ради України проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» (реєстр. № 6464 від 24.12.2021). Обґрунтування прийняття зазначеного законопроекту полягало у приведенні положень національних актів цивільного, цивільного процесуального, господарського процесуального права та законодавства у сфері інтелектуальної власності у відповідність до зобов'язань щодо захисту прав інтелектуальної власності, взятих Україною за Угодою про асоціацію. На сьогодні вказаний законопроект вже прийнято за основу [8].

Таким чином, варто зазначити, що сам по собі процес імплементації норм законодавства Європейського Союзу є першорядним чинником удосконалення вітчизняного законодавства через максимальне наближення їх норм до європейських стандартів. Впроваджені реформи у 2021 році у сфері інтелектуальної власності в рамках Угоди про асоціацію є дійсно позитивними зрушеннями у проведенні у відповідність вітчизняного законодавства до права Європейського Союзу (*acquis EC*) та міжнародно-правовим зобов'язанням України

у сфері європейської інтеграції. Однак, звісно, їх неможливо назвати повністю досконалими. Україна у сучасних умовах воєнного стану, продовжуючи відстоювати свою незалежність, робить усе можливе

задля приєднання до європейської сім'ї, тому важливим завданням натепер є не лише продовження реалізації запланованих реформ, а й уникнення ризиків втрачання вже досягнутого.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Приходько Л. Оцифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав. *Архіви України*. 2020. № 1. С. 102–126.

2. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики : проєкт. Центр Разумкова. Київ : Заповіт, 2020. 100 с.

3. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106. *Офіційний вісник України*. 2018 р., № 24, стор. 27, стаття 852, код акта 89489/2018.

4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік. *Євроінтеграційний вебпортал*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/euua_report_2021_ukr-2.pdf.

5. Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав № 5643 від 09.06.2021 р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72189.

6. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-4 від 09.06.2021 р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74461.

7. Проєкт Постанови про відхилення проєкту Закону України про авторське право і суміжні права № 5552-4/П від 30.06.2022 р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74461.

8. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності № 6464 від 24.12.2021 р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38683>.